

Lyhyesti

KANSANTALOUDELLINEN AIKAKAUSKIRJA 60 VUOTTA SITTEEN

Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa 4/1932

A.E. Tudeer: Olisiko koronsäännöstely tarkoituksenmukaista Suomen oloissa

1930-luvun lama sai A.E. Tudeerin pohtimaan hieman samanlaisia ratkaisuja kuin viime kesän keskustelussa oli esillä talouden käynnistämiseksi. Katsauksena ajatuksiinsa hän piti 4. 11. 1932 korkosäännöstelyn vaikutuksia tarkastelevan esitelmän Kansantaloudellisessa Yhdistyksessä. Silloinkaan säännöstely ei ollut mitään uutta ja arvaamatonta:

»Korkojen säännösteleminen lainsäädäntötietä ei ole suinkaan mitään uutta. Päinvastoin tämä järjestelmä menneinä vuosisatoina oli hyvin yleinen. Mutta silloin se liittyi elimellisenä osana yleiseen, talouselämän eri puolia, m.m. hintoja ja palkkoja koskevaan säännöstelyyn. Korkosäännöstelyn seurauksena oli silloin, ettei pankkilaitos päässyt kehittymään, vaan lainausliike kulki salateitä ollen pääasiallisesti koronkiskurien käsissä.»

Vaatus koronsäännöstelystä oli saanut alkunsa vähän samaan tapaan kuin viime kesänä, mutta korkeita korkoja oli siedetty jo huomattavasti pidempään. Saksassa ja Virossa oli lisäksi toteutettu koronsäännöstely samana vuonna.

»Suomessa esitetyt koronsäännöstelyn vaatimukset pohjautuvat tietysti siihen valitettavaan tosiasiaan, että korkokanta Suomessa maailmansodan jälkeen on pysytellyt korkealla tasolla.»

»Koronsäännöstelyn vaatijat perustavat vaatimuksensa m.m. siihen, että korkokanta Suo-

nessa on nykyisin niin korkea, ettei mikään taloustoiminta voi kannattaa.»

Velkaantuminenkin oli kuvassa taustalla nykyiseen tapaan:

»Mitä erikoisesti tulee siihen, etteivät korot lamakauden aikana ole täällä alentuneet niin kuin suurissa länsimaisissa rahakeskuksissa, johtuu tämä tietysti ulkomaisista velkasuhteistamme. Niin kauan kuin vientienemmyys käytetään lyhytaikaisten velkojen maksuun, ei se pääse keventämään täkäläisiä raha- ja pääomamarkkinoita.»

Tudeer ei suosittele esitelmässään lainsäädännöllistä korkosäännöstelyä. Hän lähtee purkamaan argumentointiaan velkakannan rakenteesta. Tudeer toteaa hankaluudeksi sen, että säännöstelyä ei voitaisi toteuttaa kuin osassa luottoja, koska muutoin toimenpide kohtelisi kohtuuttoman eriarvoisesti sekä velallisia että eri tyyppisiä rahoituslaitoksia. Tudeer huomauttaa myös pääomapaon vaarasta:

»Sitä mukaan kuin talletuskorko alenee, kasvaa myös vaara, että melkoisia pääomia tällä tavoin riistetään rahoitusmarkkinoiltamme. Tällaisten seurausten välttämiseksi olisi pakko ryhtyä säännöstelemään valuuttakauppaa, niinkuin sekä Saksassa että Virossa on tehty.»

Säännöstelyn keskeisinä haittoina Tudeer näkee rahoitusmarkkinoiden ajautumisen epätasapainoon ja säännöstelyn leviämisen vähitellen koko talouteen kohtalokkain seurauksin. Koron alentaminen aiheuttaa luottojen liikakäyntä:

»Luotontarve ei koronsäännöstelyn kautta pienenesi, vaan todennäköisesti päinvastoin kasvaisi koron alenemisen johdosta.»

ja ongelmia varainhankinnassa:

»Toiselta puolen olisi seurauksena, että kun osa talletusvaroja täten vedettäisiin pois luot-

tolaitoksista, niin nämä vuorostaan joutuisivat maksuvaikeuksiin, ja niiden tulisi pakko sanoa irti osa myöntämään luottoja. Sillä tavalla koronsäännöstely vain vaikeuttaisi velkaantuneiden tuottajien asemaa.»

Seurauksena olisi rahoituskriisin syveneminen:

»Pelättävissä on myös, että lainauskoron paikallinen alentaminen saattaisi monet luottolaitokset, joiden asema ennestäänkin on vakuuksien arvon alenemisen, vararikkojen ja maksujenlakkautusten takia raskas, pakotetuksi lopettamaan toimintansa. Näiden turmiollisten seurausten välttämiseksi olisi siten uhkaamassa pakko laajentaa säännöstelyä: täytyisi m.m. kieltää talletusten nostaminen luottolaitoksista, antaa näille valtion tukea, jopa ottaa niitä valtion haltuun.»

Esityksen johtoajatukseksi on, että säännöstely luo säännöstelyä. Väliaikaisiksikin tarkoitettujen säännöstelytoimenpiteet jäävät helposti pysyviksi ja niiden purkaminen on myöhemmin hankalaa. Seuraavassa lieneekin jotain tuttua:

»Ensiksikin on ilmeistä, että koronsäännöstelyn tielle lähteminen tulee johtamaan monenmoisiin muihinkin sääntelytoimenpiteisiin ja tosiasiallisesti syvästi muuttamaan nykyisen yhteiskuntajärjestyksen rakennetta, antamaan kehitykselle sysäyksen kohti valtiotaloisuutta. Tähän sanotaan kenties, että nyt on kysymys pulatoimenpiteistä ja toivottavasti vuoden, parin päästä voidaan päästä entisiin oloihin. Kokemuksesta tiedämme kuitenkin, että säännöstelyrakenteen jälleen hävittäminen aina on vaikeata ja että vuorostaan se saattaa aiheuttaa sanoisinko 'rauhankriisin'.»

NAISEKONOMISTIT AKTIIVISINA

Naisekonomistien verkosto kokoontui syyskuussa keskustelemaan aiheenaan, miksi toinen sukupuoli näkyy ja kuuluu niin huonosti lainsäätäjien talouspolitiikassa. Samalla pohdittiin, olisiko aika kohottaa verkoston toiminnan matalaa profiilia. Paikalla oli noin 40 naista. Tapaamispaikkana oli — ironista kylläkin — Suomen Pankin huvila.

Vilkkaan keskustelun pohjalta todettiin, että ainakaan toistaiseksi naisekonomisteilla ei ole tarvetta organisoitua yhdistykseksi. Verkoston vapaan toimintamuodon edut arvostettiin haittoja suuremmiksi. Toimintaa päätettiin kuitenkin tehostaa muodostamalla rekisteri, johon kootaan verkoston jäsenten yhteystiedot ja erityisalut.

Rekisterille löytyy toivottavasti käyttöä, kun komiteat tai tiedotusvälineet etsivät asiantuntijoita. Rekisteri tulee sijaitsemaan Työväen taloudellisessa tutkimuslaitoksessa. Yhteys henkilöinä toimii *Anu Raijas*.

Tapaamisessa todettiin, että verkosto toimii yhdysiteenä, joka laatii ehdotuksia ja kannan-

ottoja ajankohtaisista taloudellisista kysymyksistä. Esimerkkinä tästä toiminnasta 24 naisekonomistia allekirjoitti vetoimuksen julkista sektoria koskevan tutkimuksen uusista painopisteistä.

Vetoimus osoitettiin Valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle ja se saatettiin myös hallituksen, eduskuntaryhmien ja tiedotusvälineiden tietoon. Siinä todetaan, että päätöksenteon tueksi tarvitaan lisää tietoa julkisen talouden ja avoimen sektorin vuorovaikutuksesta. Tutkimuksessa tulisi tarkastella erityisesti julkisen palvelutuotannon ja työmarkkinoiden yhteyksiä.

Perusteluna todetaan, että elinkeinoelämän käytössä olevien työvoimavarojen määrä on sidoksissa muun muassa siihen, kuinka hoivavastuu on yhteiskunnassa organisoitu. Allekirjoittaneet korostavat, että julkisen sektorin ja kotitalouksien välinen työnjako vaikuttaa myös taloudelliseen tehokkuuteen, sillä kotityön tuottavuus kasvaa keskimäärin hitaammin kuin muun talouden.

JATKOKOULUTUSYHTEISTYÖTÄ YLI RAJOJEN

Kansantaloustieteen pohjoismainen jatkokoulutusyhteistyö Nordic Doctoral Programme in Economics on käynnistymässä. Tarkoituksena on järjestää vuosittain 3—4 erikoiskurssia. Lisäksi järjestetään vuosittain eri aihealojen seminaareja väitöskirjatutkimusta tekeville opiskelijoille.

Pohjoismainen ohjelma julkaisee myös omaa tiedotuslehteä, joka sisältää tietoja muun muassa eri maissa järjestettävistä kursseista ja listan pohjoismaisista jatko-opiskelijoista ja heidän tutkimusaiheistaan. Ohjelman rahoitus on toistaiseksi vielä avoinna.

Ohjelman johtoryhmässä ovat Suomesta mukana *Seppo Honkapohja* ja *Jouko Paunio*. Käytännön yhteydenpito ohjelman ja eri laitosten välillä tapahtuu KAVAn kautta.

Kullekin seminaariryhmälle on nimetty or-

ganisaatiotoimikunnan puheenjohtaja, joka koostuu kaksi muuta pohjoismaista tutkijaa seminaarin vetäjiksi. Suomesta *Seppo Honkapohja* koordinoi makroteorian, *Tom Berglund* rahoituksen ja *Uskali Mäki* metodologian seminaaria. Kuhunkin seminaariin kutsutaan lisäksi vierailija pohjoismaiden ulkopuolelta.

Marraskuussa järjestettiin ensimmäisenä makroteorian seminaari Helsingissä yhteistyössä KAVAn kanssa. Seminaarin vetäjinä toimivat *Seppo Honkapohjan* lisäksi *Torben Andersen* ja *Tholvaldur Gylfason*. Vierailijana oli *Charles Wyplosz*. Marraskuussa järjestettiin myös Göteborgissa »Productivity, growth and development» -seminaari, jonka koordinaattorina oli *Lennart Hjalmarsson* ja muina vetäjinä *Finn Försund* ja *Pekka Ilmakunnas*. Vierailijoina olivat *Moshe Kim* ja *Rolf Färe*.

EKSOTIIKALLA ENEMMÄN KOKOUSVIERAITA

Econometric Societyn Euroopan kokous pidettiin elokuun viimeisellä viikolla Brysselissä. Nyt jo perinteiseen tyyliin aktiivisten suomalaisten osallistujien joukko oli suuri, mutta kokouksen pitopaikasta johtuen keskieurooppalaisia oli paikalla tavanomaista vähemmän.

Kokouksen pääesitelmistä mainittakoon *Robert Porterin* esitelmä USA:n öljynporaushuutokauppojen tutkimisesta huutokauppojen teorian avulla, *Xavier Viviesin* esitelmä siitä, miten talousyksiköiden oppiminen ja markkinoiden käyttäytyminen liittyvät toisiinsa, *Paul Krugmanin* esitelmä sijoittumisteorian ja kansainvälisen kaupan teorian liittämistä toisiinsa sekä *Jacques Laffontin* esitelmä uudesta yritysten säätelyn teoriasta. Myös ekonometrias-ta pidettiin omat erikoisluentonsa.

European Economic Associationin, EEA:n,

kokous pidettiin Dublinissa. Paikan eksoottisuudesta johtuen osanottajamäärä vaikutti suuremmalta kuin ESEM:ssä, ainakin rinnakkaisluentoja oli enemmän. Pääesitelmää pitivät *Martin Hellwig* rahateorian ongelmista, *Charles Goodhart* rahoitusjärjestelmän säätelystä ja *Robert Guesnerie* opimisprosessien ja talouden dynamiikan välisestä yhteydestä. Erikoisistuntoja oli monilta eri aloilta, mutta osa etukäteen mielenkiintoisimmista jouduttiin peruuttamaan. Näiden joukossa oli istunto Itä-Euroopan ongelmista.

Seuraava EEA:n kokous järjestetään Helsingissä elokuussa 1993. Pohjoismaisittain halpaa ja vähän eksoottisenakin pidettävä pääkaupunkimme kerää toivottavasti runsaslukuisen kokousvieraiden joukon.

SUOMI JA RUOTSI TASAPELIIN

Jokaisen EY:n jäseneksi pyrkivän maan on saatava yhteisön komissiolta sitä tukeva lausunto ennen kuin jäsenyysneuvottelut voidaan aloittaa. Kun samantyyppiset maat hakevat jäsenyyttä lähes peräkkäin on väistämätöntä, että lausunnot muistuttavat paljon toisiaan — niin Suomella ja Ruotsillakin.

Komissio valmisteli Ruotsin hakemusta vuoden. Suomelle se valmistui alle puolessa vuodessa. Koska komission näkemät ongelmat liittyvät samoinhin kohtiin teksti on paikka paikoin jopa identtistä.

Komissio perustaa molempia maita koskevan lausuntonsa *EY:n saavutuksiin ja perintöön (acquis communautaire)* Maastrichtin sopimuksen perusteella. Vaikka sopimus ei ole vielä voimassa, sen voimaantuloa pidetään ennakkoehtona neuvottelujen aloittamiselle. Tämän vuoksi lausunto on luonnollista perustaa Maastrichtin unionisopimukselle.

Uusi jäsen ei voi heittäytyä *acquis*'n ulkopuolelle. Vasta jäsenmaina ne voivat hangoitella sitä ja sen syventämistä vastaan. Suomessa Maastrichtin sopimuksen sisältö oli tiedossa, kun jäsenyyttä haettiin, Ruotsissa ei. EY:n kehityksen ja uusien jäsenmaiden suhdetta kuvaa hyvin se, että vuonna 1977 jäsenyyttä hakeneet Espanja ja Portugali joutuivat niellemään tullessaan jäseniksi vuonna 1986 samana vuonna alikirjoitetun sisämarkkinaohjelman sellaiseen vaikuttamatta sen sisältöön.

Varsinainen lausunto alkaa historiallisella katsauksella. Komissio noteeraa Ruotsin aktiivisuuden muun muassa yhtenä EFTAn perustajamaista. Lausunnot eroavat odotetusti suhteissa entiseen Neuvostoliittoon, joilla on pääpaino Suomea koskevassa tekstissä. Ruotsin osalta kertailaan lähinnä sen ja EY:n välisten suhteiden kehitystä. Molempia teitä myöden päädytään Euroopan murrokseen ja sekä Suomessa että Ruotsissa ETA-neuvottelujen aikana tehtyyn johtopäätökseen kansallisten etujen parhaasta turvaamisesta yhteisön täysjäsenenä.

Taloutta ja sen ongelmia tarkastelevassa jaksossa tekstien painotukset eroavat toisistaan. Ruotsia analysoidaan siellä harjoitetun talous-

politiikan avulla pidemmällä aikavälillä, Suomea kuvataan ajankohtaisten lamatapahtumien avulla. Ruotsia koskevasta lausunnosta on selkeämmin luettavissa, mitä komissio ajattelee Ruotsin EMU-kelpoisuudesta. Suomesta tyydyttään toteamaan: »Tasapainottomuuksien vähentämisestä myös riippuu, kykeneekö Suomi myöhemmässä vaiheessa täysin osallistumaan talous- ja rahaunioniin.»

Komission lausunto perustuu jäsenyyttä hakeneen maan viranomaisten antamiin tietoihin. Tässä suhteessa on ymmärrettävää, että lamapuheet saavat Suomella suuremman painon. Molemmista teksteistä löytyy samankaltaiset ongelmat. Suomessa viime aikoina harjoitettuun valuuttakurssipolitiikkaan komissio ei ennakkoarvailuista poiketen puutu mainintaa tarkemmin.

Käydessään Suomea ja Ruotsia sektoreittain läpi komission lausunnon erot ovat minimiaalisia. Ongelmiin törmätään molempien maiden osalta maataloudessa, kilpailupolitiikassa, alkoholimonopolissa ja ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Myös työmarkkinoille halutaan lisää joustoa, mutta varsinaisiin ongelma-kohtiin se ei lukeudu. Suomen osalta Ahvenanmaata käsitellään lisäksi erikseen.

Molempia maita koskeva johtopäätösluku onkin lähes sama. Komissio toteaa, että maatalous tulee kohtaamaan nykyistä kovemman kilpailun ja sen saamien tukien määrä putoaa. Molemmat maat tuovat kuitenkin sekä arktisia että subarktisia alueita yhteisöön, mikä noteerataan. EY:n budjetista luvataan Suomen ja Ruotsin maataloudelle ja aluepolitiikalle varoja, mutta komissio ennakoi molemmat maat odotetusti nettomaksajiksi.

Komissio toteaa erityisellä tyytyväisyydellä kruunun yksipuolisen ecu-kytkennän ja odottaa Suomelta talousvaikeuksien voittamisen jälkeen samaa. Molempien maiden komissio arvelee vahvistavan talous- ja rahaliiton kehitystä. Komissio pitää sekä Suomea että Ruotsia jäsenenä hyödyllisinä yhteisölle.

Kansanterveydelliset syyt eivät ole syy valtion viinamonopoliin, joten sen purkaminen on

jäsenyyden edellytys. Muutenkin komissio huomauttaa liiallisesta keskittymisestä sekä Suomen että Ruotsin taloudessa.

EY:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttajina Suomi ja Ruotsi nähdään samantyyppisiksi. Läheisemmät idänsuhteet eivät komission johtopäätösten mukaan tee Suomea tässä suhteessa ongelmallisemmaksi tapaukseksi. Komissio muistuttaa, että WEUn tavoitteet ovat

syvemmät kuin toiminta Euroopan kriisinhallinnan välineenä. Tämän vuoksi komissio edellyttää, että yhteisön tulee vakuuttua, ettei Suomen tai Ruotsin politiikka estä näiden tavoitteiden toteutumista. Suomelta ja Ruotsilta pyydetäänkin »sitovia takeita» poliittisesta ja oikeudellisesta sitoutumisesta yhteisötason ulko- ja turvallisuuspolitiikan velvoitteisiin.

KIELIN MAAILMANTALouden INSTITUUTTI TARJOAA JATKO-KOULUTUSTA EKONOMISTEILLE

Vuonna 1914 perustettu Kielin Maailmantalouden Instituutti on suomalaisekonomisteille tuttu suhdanneseminaareistaan sekä Advanced Studies -koulutusohjelmastaan. Advanced Studies -jatkokoulutus taloustieteilijöille aloitettiin vuonna 1984. Joka vuosi järjestettävä kymmenen kuukautta kestävä ohjelma koostuu lukuisista kahden viikon intensiivikursseista sekä seminaareista ja tutkielmista.

Advanced Studies -ohjelma on perustettu kansainvälisten järjestöjen aloitteesta ja eräsen keskeinen tarkoitus on ollut valmentaa ekonomisteja kansainvälisten järjestöjen palvelukseen. Se on kuitenkin myös erinomainen täydennyskoulutus työelämässä jo oleville, jotka kaipaavat kertaamista ja päivitystä teoreettisiin

tietoihinsa. Moni suorittaa ohjelman myös pohjaksi varsinaisille jatko-opinnoilleen.

Kurssille valitaan vuosittain 25 opiskelijaa (vuonna 1992 hakijoita oli 175). Ohjelman on tähän mennessä suorittanut 12 suomalaista. Parhaillaan mukana on kaksi suomalaista. Suomen lisäksi opiskelijoita on nyt Norjasta, Saksasta, Sveitsistä, Irlannista, Espanjasta, Kreikasta, Argentinasta, Panamasta, USA:sta, Japanista ja Intiasta. Kurssilaisten keski-ikä on noin 27 vuotta, mutta ikähaitari ulottuu 23 vuotiaasta 40 vuotiaaseen. Tänä vuonna suurin osa osanottajista on tullut suoraan yliopistosta. Kuitenkin runsas työkokemus luetaan yleensä enemmän eduksi kuin haitaksi.

Lukuvuoden 1993—1994 ohjelmaan sisältyvät seuraavat kurssit:

Macroeconomics in Open Economies	(Dale Henderson, Washington)
The International Monetary System	(Michael Dooley, California)
International Financial Markets	(Richard Levich and Ingo Walter, New York)
International Trade: Theory and Policy	(Peter Neary, Dublin)
Economic Strategies for LDCs	(James Riedel, Washington)
European Economic Integration	(Eduard Bornhoff, Rotterdam and Viktor Norman, Bergen)
Methods of Applied Economic Analysis	(Gerd Hansen, Kiel)
Political Economics in Open Economies	(Alberto Alesina, Harvard and Stephen Magee, Texas)
The Economics of Transition	(Richard Layard, LSE)

Haku aika ohjelmaan päättyy 15. maaliskuuta 1993. Lukukausi kestää 1. elokuuta 1993—31. toukokuuta 1994. Osanottomaksu on 15.000 DM, joka sisältää ainoastaan opetuksen. Osanottomaksuun sekä elinkustannuksiin on haetta-

vissa Instituutin kautta stipendejä Saksasta. Lisätietoja ohjelmasta sekä hakupapereita on tilattavissa osoitteesta: Institute for World Economics, Advanced Studies, Duernsternbrooker Weg 120, D-2300 Kiel 1, Germany.